

**Полтавський університет економіки і торгівлі
Київський університет права НАН України
Львівський торговельно-економічний університет
Полтавський регіональний центр
підвищення кваліфікації
Східно-європейський слов'янський університет**

ТРАДИЦІЇ ТА ІННОВАЦІЇ РОЗВИТКУ ПРИВАТНОГО ПРАВА В УКРАЇНІ: ОСВІТНІЙ ВИМІР

**Матеріали XII Всеукраїнської
науково-практичної конференції**

(м. Полтава, 8 червня 2023 року)

**Полтава
ПУЕТ
2023**

УДК 341.9(477):37
ББК 67.9(4Укр)301.12
Т65

Розповсюдження та тиражування без офіційного дозволу Полтавського університету економіки і торгівлі заборонено

Редакційна колегія

Г. В. Лаврик, д. ю. н., професор, завідувач кафедри правознавства Полтавського університету економіки і торгівлі;

О. О. Кульчій, к. ю. н., доцент, доцент кафедри правознавства Полтавського університету економіки і торгівлі.

Т65 **Традиції та інновації розвитку приватного права в Україні: освітній вимір** : матеріали XII Всеукраїнської науково-практичної конференції (м. Полтава, 8 червня 2023 р.). – Полтава : ПУЕТ, 2023. – 106 с.

У збірнику містяться матеріали наукових праць учених, студентів вищих навчальних закладів, присвячені відродженню приватного права в Україні в загальнотеоретичному, галузевому (цивілістичному) та педагогічному вимірах цього процесу.

Розраховано на студентів, аспірантів, викладачів, науковців, державних службовців та фахівців гуманітарного профілю.

УДК 341.9(477):37
ББК 67.9(4Укр)301.12

*Матеріали друкуються в авторській редакції мовами оригіналів.
За виклад, зміст і достовірність матеріалів відповідають автору.*

© Полтавський університет економіки і торгівлі, 2023

ЗМІСТ

Вітальне слово учасникам конференції ректора Полтавського університету економіки і торгівлі	6
Вітальне слово ректора Східно-європейського слов'янського університету	8

СЕКЦІЯ 1.

ПРИВАТНЕ ПРАВО В УКРАЇНІ: ЗАГАЛЬНОТЕОРЕТИЧНІ ТА ІСТОРИЧНІ АСПЕКТИ

Короєд С. О. Закріплення приватноправових способів захисту цивільних прав в нормах публічного права	9
Дерев'янко Б. В. Правове стимулювання суб'єктів медичного туризму як один із багатьох напрямків повоєнного відновлення України	13
Солдатенко О. В. Житлове законодавство України: стан та перспективи розвитку.....	15
Білокінь Р. М. Роль керівника в публічному адмініструванні.....	18
Горбань О. В. Філософсько-правовий аспект проблеми штучного інтелекту	25
Орел В. А. Діагностика особи у правовій аргументації	27
Толкачов О. А. Дослідження генези ліберально-правових ідей в сучасних наукових працях	31
Дуброва А. М. Правопорядок як категорія законності у реалізації норм права.....	34
Римар В. В. До питання методології теоретико-правових досліджень.....	37
Білодід М. С. Вимоги до підготовки актів застосування норм права	40

СЕКЦІЯ 2.

РОЗВИТОК ПРИВАТНОГО ПРАВА В СУЧАСНІЙ УКРАЇНІ: ГАЛУЗЕВИЙ (ЦИВІЛІСТИЧНИЙ) РАКУРС

Кульчій О. О. Правове регулювання підприємницьких відносин у контексті повоєнної відбудови: досвід і стимулювання	43
--	----

%98%D0%BB%D0%BE%D0%BD%D0%9C%D0%B0%D1%81%D0%BA (Дата звернення: 15.05.2023).

3. Управление искусственным интеллектом: лидеры G7 согласились обсудить международные стандарты. URL: [https://life.fakty.com.ua/ru/tekhnohohii/upravlinnya-shtuchnym-intelektom-lidery-g7-pogodylysyia-obgovoryty-mizhnarodni-standarty/\(22.05.2023\)](https://life.fakty.com.ua/ru/tekhnohohii/upravlinnya-shtuchnym-intelektom-lidery-g7-pogodylysyia-obgovoryty-mizhnarodni-standarty/(22.05.2023)).
4. Далай-лама не вірить, що штучний інтелект може зрівнятися зі свідомістю живої людини URL: <https://religions.unian.ua/otherreligions/10110968-dalay-lama-ne-virit-shcho-shtuchniy-intelekt-mozhe-zrivnyatisya-zi-svidomistyuu-zhivoji-lyudini.html> (Дата звернення: 22.05.2023).

ДІАГНОСТИКА ОСОБИ У ПРАВОВІЙ АРГУМЕНТАЦІЇ

Орел В. А.,

кафедра правознавства, ПУЕТ

Аргументація посідає центральне місце у правовому та доказовому обґрунтуванні. Вона повинна відповідати правилам юридичного дискурсу та таким принципам юридичної аргументації, як законність, свобода, змагальність, справедливість, добросовісність, прийнятність і допустимість, пропорційність тощо. Професор Р. Дворкін описує принцип як стандарт, якого слід дотримуватись. З іншого боку, професор К. Лумер, виділяє практично значимі принципи демонстрації юридичної аргументації: ясність і однозначність; послідовність і логічність; достовірність та іманентність; плюралізм і максимальна простота [4].

Важливими вимогами до судових рішень є законність, обґрунтованість, вмотивованість, які забезпечують їх правосудність. Належне використання інструментів юридичної аргументації допомагає забезпечити всебічність, повноту та істинність правосуддя з дотриманням вищезазначених універсальних принципів права.

Зауважуємо, що відповідно до класифікації аргументів у правовій аргументації **за доказовою силою** їх поділяють на недоказові (гіпотетичні) та доказові (такі, що виконують доказову функцію) [2]. При цьому, доказовий аргумент сильніший за недоказовий аргумент.

У юридичній аргументації доказ належить до допоміжних інструментів аргументу. Зокрема, професор Д. Волтон підсумував, що відмінність між доказом і аргументом полягає у тому, що *доказ пов'язаний із доказовою функцією аргументування* [2].

Однак у суді мають місце ситуації, коли аргументація і доказова база є доволі обмеженими, тому виникає необхідність у застосуванні спеціальних знань, які б надали додаткові аргументи у справі та вплинули на справедливість судового рішення. Носіями таких спеціальних знань є фахівці, або знаючі особи.

Автори колективної монографії «Юридична аргументація. Логічні дослідження» зазначають, що досить вагомим аргументом у праві є наукові дані. Можна навести багато прикладів із судової практики використання даних природничих наук (наприклад, медицини, психології, фізики) й гуманітарних наук (наприклад, педагогіки, психології, соціології). До цієї групи слід віднести також дані експертизи, засновані на наукових досягненнях в певних областях (наприклад, балістичної, автотехнічної тощо) та витяги з наукових праць відомих юристів» [7, с. 132].

Висновки експертів відповідно до Кримінального процесуального кодексу України (ч. 1, 2 ст. 84), Цивільного процесуального кодексу України (ч. 2 ст. 76), Господарського процесуального кодексу України (ч. 2 ст. 73), Кодексу адміністративного судочинства України (ч. 2 ст. 72) належать до джерел/засобів доказів.

Погоджуємося з думкою д.ю.н., професора А. Селіванова, що «проста істина – вона стосується застосування в кримінальному, адміністративному, господарському та інших провадженнях у випадку спеціальних знань професійно атестованої особи» [6].

Так, у судовому процесі призначення судової експертизи та отримання експертного висновку може розширити знання судді та доказову базу.

Законодавець визначає судову експертизу як «дослідження на основі спеціальних знань у галузі науки, техніки, мистецтва, ремесла тощо об'єктів, явищ і процесів з метою надання висновку з питань, що є або будуть предметом судового розгляду» (ст. 1). Судово-експертна діяльність здійснюється на принципах законності, незалежності, об'єктивності і повноти дослідження (ст. 3). Вона пов'язується з проведенням криміналістичних, судово-медичних і судово-психіатричних експертиз (ст. 7) [5].

У рамках судової експертизи можуть здійснюватися різні види діагностик (в тому числі діагностик особи): психологічна, психофізіологічна, соціальна, технічна та інші.

Термін «діагностика» давньогрецького походження, перекладається як «здатний розпізнавати» та використовується переважно в медицині. Енциклопедія сучасної України визначає діагностику як «розпізнавання захворювання, встановлення діагнозу,

що є медичним висновком про певну хворобу (травму) або причину смерті та про епідеміологічні ситуації» [1].

Однак постає питання: наскільки належними, допустимими, достовірними та об'єктивними будуть докази, засновані на висновках експертів щодо діагностики особи та які вимоги ставляться до самих експертів?

По-перше, щоб підвищити ефективність переконуючого впливу, доцільно привести як аргумент думку авторитетних експертів, які викликають довіру або [7, с. 147]. Судовими експертами можуть бути особи, які мають необхідні знання для надання висновку з досліджуваних питань (ст. 10) [5].

По-друге, «фахівець як учасник судочинства, використовуючи свої пізнання, сприяє формуванню доказової бази. Його особливість як суб'єкта судочинства полягає в тому, що він може, як свідок у справі, приховати якусь інформацію або дати неправильне тлумачення результатам аналізу досліджуваного об'єкта, застосування науково-технічних засобів. По своєму доказовому значенню висновок фахівця є непрямим доказом, як і переважна більшість висновків експертів, тому що висновок фахівця покликаний установлювати фактичні дані, що мають проміжне значення в доведенні. Висновок фахівця, будучи доказом, повинен відповідати, як і висновок експерта, принципам кваліфікованості й визначеності» [7, с. 149-150].

Наведемо приклади ролі висновків експертів щодо проведення психофізіологічної діагностики особи із використанням технічних пристроїв у прийнятті рішень різними ланками національного судочинства.

Помічник судді Вищого антикорупційного суду О. Кабанець, проаналізувавши вітчизняну судову практику, виокремив основні мотиви суду щодо можливості використання результатів, одержаних за допомогою комп'ютерного поліграфа (детектора брехні) у кримінальному провадженні у якості доказів. Було з'ясовано, що такі результати не надають переваги у доказуванні, а «беруться до уваги, поряд з іншими доказами» (вирок Луцького міськрайонного суду Волинської області від 02.07.2021 р. (справа № 161/16712/19, провадження № 1-кп/161/57/21)); «...опитування із застосуванням спеціального технічного засобу – комп'ютерного поліграфа суд сприймає як орієнтувальну інформацію для конструювання версій розслідування» (вирок Придніпровського районного суду м. Черкаси від 18.02.2019 р. (справа № 711/9437/15-к)).

Окрім того, вони не завжди відповідають вимогам допустимості: «експертний висновок не відповідає вимогам допустимості доказів» (вирок Лугинського районного суду Житомирської області від

10.09.2020 р. (справа № 281/128/19, провадження № 1-кп/281/8/20)), «висновок експерта-поліграфолога є недопустимим доказом у зв'язку із тим, що він не є висновком експерта» (вирок Галицького районного суду м. Львова від 13.01.2022 р. (справа № 461/2297/21, провадження № 1-кп/461/177/22)); вирок Комінтернівського районного суду м. Харкова від 21.10.2021 р. (справа № 1-кп/641/433/2021, провадження № 641/9131/14)).

До того ж, значна увага приділяється особі експерта: «заклучення спеціаліста-поліграфолога ОСОБА_11 від 24.01.2018 за результатами проведення психофізіологічного дослідження потерпілого ОСОБА_2 приймається судом, як додатковий аргумент потерпілого щодо правдивості його показань, наданих в судовому засіданні під присягою. Сам факт проходження потерпілим дослідження з використанням поліграфа, вказує на те, що він з власної ініціативи, у спосіб не заборонений законом намагався збирати докази винуватості ОСОБА_1» (вирок Переяслав-Хмельницького міськрайонного суду Київської області від 08.06.2021 (справа № 373/872/19, провадження № 1-кп/373/24/21)); «...висновок психофізіологічного опитування особи з використанням поліграфа не відноситься до висновків експерта в розумінні ст.ст. 84, 101 КПК, результати перевірок на поліграфі мають орієнтовне значення, а висновки мають ознаки вірогідності, а тому відсутні підстави для задоволення клопотання захисника в цій частині» (ухвала Городоцького районного суду Хмельницької області від 22.03.2022 (справа № 672/1110/21, провадження № 1-кп/672/10/22) [3].

Отже, у пошуках істини у праві (яку Велика юридична енциклопедія характеризує як позначення ідеалу знання і способів його досягнення і обґрунтування) суб'єкти аргументування нерідко вдаються до пошуків альтернативних джерел доказів, серед яких є висновки експертів. Однак судова практика свідчить про суперечність доказів, що надаються залученими експертами. До того ж, зустрічаються непоодинокі випадки порушення основоположних вимог до доказів, принципів права загалом та юридичної аргументації зокрема.

Список використаних джерел:

1. Діагностика / Н. М. Рій, Р. В. Пилипчук. Енциклопедія Сучасної України / Редкол.: І. М. Дзюба, А. І. Жуковський, М. Г. Железняк [та ін.]; НАН України, НТШ. К. : Інститут енциклопедичних досліджень НАН України, 2007. URL: https://esu.com.ua/search_articles.php?id=24448
2. Дудаш Т. Інструменти правового аргументування й правової аргументації: загальнотеоретична характеристика. *Вісник*

Львівського національного університету імені Івана Франка. Серія юридична. 2021. Вип. 73. С. 3-13. DOI: <http://dx.doi.org/10.30970/vla.2021.73.003>

3. Кабанець О. Використання комп'ютерного поліграфа (детектора брехні) у кримінальному провадженні через призму судової практики (28.04.2023) / Вища школа адвокатури НААУ: веб-сайт. URL: <https://www.hsa.org.ua/blog/vikoristannia-kompiuternogo-poligrafa-detektora-brexni-u-kriminalnomu-provazdzeni-cerez-prizmu-sudovoji-praktiki> (дата звернення: 01.06.2023 р.)
4. Орел В. А. Принципи юридичної аргументації. *Актуальні проблеми розвитку держави і права: історико-правовий дискурс: матеріали IV Всеукраїнської науково-практичної конференції, м. Ніжин, 04 грудня 2020 р. Ніжин: НДУ ім. М. Гоголя, 2020.* С. 81-82. URL: <http://dspace.puet.edu.ua/handle/123456789/12295>
5. Про судову експертизу: Закон України від 25.02.1994 р. № 4038-ХІІ. Відомості Верховної Ради України. 1994. № 28. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4038-12#Text>
6. Селіванов А. Судова експертиза – шлях до істини (15.04.2021). *Голос України – газета Верховної Ради України*: веб-сайт. URL: <http://www.golos.com.ua/article/344701>
7. Юридична аргументація. Логічні дослідження : колектив. моногр. [Б. м.]: Вид. Іванченко І. С., 2012. 210 с. URL: http://dspace.nlu.edu.ua/bitstream/123456789/1493/1/Jr_Argum_2012.pdf

ДОСЛІДЖЕННЯ ГЕНЕЗИ ЛІБЕРАЛЬНО-ПРАВОВИХ ІДЕЙ В СУЧАСНИХ НАУКОВИХ ПРАЦЯХ

Толкачов О. А.,

аспірант, Київський університет права НАН України

Дослідженню генези ліберально-правових ідей присвячено низку наукових праць вітчизняних вчених, в яких проаналізовано різні підходи до виявлення коріння та «початку» лібералізму, історично обумовлено неоліберальне праворозуміння.

Проведене нами дослідження наукового доробку щодо визначення доктрини неолібералізму та її сучасного праворозуміння встановило, що існують різні підходи щодо генези лібералізму, а відповідно і до ліберального праворозуміння, яке ґрунтується на правах свободи людини. Зокрема, у дослідженні генезу ліберальних ідей виділено різні історичні етапи, які представлені багатим